

Sygn. akt II Ca 364/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Jarosław Gołębiowski
Sędziowie	SSO Dariusz Mizera SSR del. Mariusz Kubiczek (spr.)
Protokolant	sekr. sądowy Anna Owczarska

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie sprawy z powództwa J. K. i M. M.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 11 marca 2013 roku, sygn. akt I C 797/12

oddala apelację i zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz każdego z powodów: J. K. i M. M. kwoty po 1.200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt II Ca 364/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 marca 2013 r. Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej siedzibą w W. na rzecz powodów: J. K. i M. M. kwoty po 25.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 20 marca 2012 r. do dnia zapłaty oraz kwoty po 2.168 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu i oddalił powództwa w pozostałym zakresie.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

W dniu (...)r. w B. doszło do wypadku drogowego w wyniku którego śmierć poniosła A. M., siostra powodów, pasażerka samochodu osobowego marki (...), numer rejestracyjny (...) (w wypadku tym śmierć poniósł również kierowca przedmiotowego pojazdu).

Sprawcą wypadku uznany został P. K., kierujący samochodem osobowym marki (...), posiadający w chwili zdarzenia obowiązkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej w pozwanym towarzystwie ubezpieczeń.

Postępowania przygotowawcze prowadzone w związku z zaistniałym zdarzeniem zostało umorzone z uwagi na śmierć sprawcy.

Zmarła A. M., siostra powodów w chwili śmierci mieszkała w P.(...), osobno razem ze swoim chłopakiem. Z domu rodzinnego w którym mieszkali powodowie razem z rodzicami, zmarła wyprowadziła się kilka miesięcy przed śmiercią.

W chwili śmierci A. M. miała 20 lat, powódka J. K. 17 lat (była uczniem II klasy technikum), zaś powód M. M. 11 lat (był uczniem 5 V klasy szkoły podstawowej). Zmarła mimo, że wyprowadziła się z domu rodzinnego często przychodziła i odwiedzała zarówno rodziców, jak i swoje rodzeństwo. Pomędzy rodzeństwem nie było żadnych konfliktów ani nieporozumień.

A. M. pochowana została w P.(...). Rodzeństwo (powódka J. K. razem z dziećmi w wieku 5 i 4 lat) często chodzi na grób siostry.

A. M. była dla powódki J. K. najbliższą przyjaciółką, rozmawiały ze sobą o wszystkich sprawach. Z całego rodzeństwa (łącznie sześćcioro dzieci) z uwagi na wiek, miała najlepszy kontakt ze zmarłą. Po jej śmierci pojawiły się u niej problemy z nauką, ciężko było jej wrócić do szkoły. Gdy powódka mieszkała razem ze zmarłą w domu rodzinnym, dzieliły wspólny pokój. Powódka razem z siostrą spędzała wolny czas, była emocjonalnie związana ze zmarłą siostrą. Po śmierci siostry powódka zamknęła się w sobie, do dziś ma niewielu znajomych. Po jej śmierci była przygnębiona, smutna, miała trudności z nauką oraz koncentracją uwagi. Czuje lęk przed jazdą samochodem, który pogłębił się po wypadku komunikacyjnym jakiego uległa w 2011 r. W 2004 r. J. K. zawarła związek małżeński, od 9 lat pracuje zawodowo. Ma obecnie 29 lat, do dziś nie pogodziła się ze śmiercią siostry, żal pozostał do chwili obecnej, opowiada o zmarłej swoim dzieciom.

J. K. w wyniku śmierci siostry doświadczyła wszystkich etapów żałoby w sposób charakterystyczny dla przeżywania takich doświadczeń przez osoby w młodym wieku. Śmierć siostry była dla powódki zdarzeniem nagłym, nieuzasadnionym żadnymi przesłankami i nieusprawiedliwionym żadnymi okolicznościami. Powódka z uwagi na swój wiek i doświadczenie emocjonalne nie była przygotowana na przeżywanie tego rodzaju emocji. Konsekwencje emocjonalne tego zdarzenia mogły wpłynąć na zachwianie poczucia bezpieczeństwa psychicznego, pojawienie się okresowych problemów w nauce. Ten stan mógł negatywnie wpłynąć na jej funkcjonowanie szkolne. Śmierć siostry nie wywołała u powódki trwałej zmiany w zachowaniu, choć jej śmierć będzie jej towarzyszyć w dalszym życiu. U powódki J. K. nie występują zaburzenia emocjonalne.

Zmarła A. M. zawsze służyła rodzeństwu pomocą, pomagała im w nauce i lekcjach. Rodzice powodów po śmierci siostry wzajemnie obwiniali się o śmierć córki, doszło do rozluźnienia relacji rodzinnych.

Z kolei powód M. M. ma obecnie 23 lata, do dziś nie zawarł związku małżeńskiego. Również i on po śmierci siostry zamknął się w sobie, przez dwa tygodnie nie chodził do szkoły. Nie miał problemów w nauce, ale unikał kontaktów z kolegami, był mniej aktywny niż dotychczas. Powód M. M. był bardzo związany z siostrą, zawsze czekał aż wróci ze szkoły, spędzał z nią wspólny czas. Siostra była dla niego wsparciem emocjonalnym. Do dziś nie pogodził się ze śmiercią siostry, chodzi na jej grób zawsze, gdy coś ważnego dzieje się w jego życiu.

Do chwili obecnej wspólnie, całą rodziną wspominają zmarłą, zastanawiają się jakby wyglądało ich życie, gdyby dalej ona żyła. Od pół roku pracuje zawodowo, do dziś mieszka w domu rodzinnym. Jest zadowolony z pracy, którą podjął, planuje zaoczne studia z zakresu filologii angielskiej.

M. M. w wyniku śmierci siostry doświadczył wszystkich etapów żałoby w sposób charakterystyczny dla przeżywania takich doświadczeń przez dzieci. Śmierć siostry była dla powoda zdarzeniem nagłym, nieuzasadnionym żadnymi przesłankami i nieusprawiedliwionym żadnymi okolicznościami. Powód z uwagi na swój wiek i doświadczenie

emocjonalne nie był przygotowany na przeżywanie tego rodzaju emocji. Konsekwencje emocjonalne tego zdarzenia mogły wpłynąć na zachwianie poczucia bezpieczeństwa psychicznego oraz pogorszenie ogólnego samopoczucia psychicznego. Ten stan mógł negatywnie wpłynąć na jego funkcjonowanie szkolne i społeczne. Śmierć siostry nie wywołała u powoda trwałej zmiany w zachowaniu, choć jej śmierć będzie mu towarzyszyć w dalszym życiu.

U M. M. nie występują zaburzenia emocjonalne.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o całokształt zgromadzonego materiału dowodowego, niekwestionowanego przez żadną ze stron toczącego się procesu.

Sąd Rejonowy zważył, iż powództwo strony powodowej jest w pełni uzasadnione.

W przedmiotowej sprawie bezsporna jest odpowiedzialność strony pozwanej za skutki wypadku w wyniku którego śmierć poniosła A. M., siostra obojga powodów. Sprawca zdarzenia (który również poniósł śmierć w zaistniałym wypadku) w chwili jego zaistnienia posiadał zawartą z pozwanym towarzystwem ubezpieczeń umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Zdaniem Sądu w przedmiotowej sprawie wbrew stanowisku strony pozwanej spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności (...), Spółki Akcyjnej z (...)w W., na podstawie przepisów wskazanych w uzasadnieniu pozwu przez stronę powodową.

Stosownie do treści art. 822 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobą trzecią, względem których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Z kolei stosownie do treści art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. „O ubezpieczeniach obowiązkowych...” (Dz. U. Nr 124, poz.1152 z późn. zm.) z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną szkodę w związku z ruchem tego pojazdu, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Powyższe oznacza, że spowodowanie śmierci przez posiadacza ubezpieczonego pojazdu, rodzi w zakresie OC, odpowiedzialność pozwanego towarzystwa ubezpieczeniowego na podstawie przedmiotowego przepisu.

W ocenie Sądu strona powodowa prawidłowo wskazała, iż podstawą prawną dochodzonego roszczenia jest art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Możliwość taką dopuścił Sąd Najwyższy w orzeczeniu wydany w dniu 22 października 2010 r., w sprawie sygn. akt III. CZP. 76/2010, gdzie wskazane zostało, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie tychże przepisów zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć osoby bliskiej nastąpiła na podstawie deliktu który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

Do katalogu dóbr osobistych o których mowa w art. 23 k.c. należą także więzy rodzinne, które stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej określonej w konstytucji (art. 18 i 71). Skoro zatem dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to może nim być także więź między osobami żyjącymi. Nie ma więc przeszkód do uznania, że szczególna więź emocjonalna pomiędzy członkami rodziny pozostaje pod ochroną art. 23 i 24 k.c. Zauważyć należy że także w orzeczeniu wydanym w dniu 14 stycznia 2010 r. (w sprawie sygn. akt IV. CK. 307/09) Sąd Najwyższy stwierdził, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodzin zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. (podobnie orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 r., wydane w sprawie sygn. akt III. CZP. 76/10 oraz z dnia 13 lipca 2011 r., wydane w sprawie sygn. akt III. CZP. 32/11).

Na marginesie Sąd zauważa że zasada i podstawa odpowiedzialności towarzystw ubezpieczeń w tego rodzaju sprawach zostały przesądzone na mocy licznych wyroków wydanych przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. (por. np. wyroki wydane w sprawie sygn. akt II Ca 79/12 oraz w sprawie sygn. akt II Ca 883/12 i powołane w nich orzecznictwo).

W tej sytuacji, w świetle powyższych ustaleń okolicznością wymagającą rozważenia, jest ustalenie wysokości zadośćuczynienia należnego stronie powodowej.

Zadośćuczynienie ma na celu kompensację doznanej przez stronę powodową krzywdy. Nie ma ono na celu wyrównania straty poniesionej przez członka najbliższej rodziny zmarłego, ma natomiast na celu pomoc w dostosowaniu się do nowej rzeczywistości, złagodzić cierpienia fizyczne, psychiczne, ułatwić przezwyciężenie nie negatywnych przeżyć jakich ta osoba doznała. Zasadne jest więc wzięcie pod uwagę przy ustalaniu wysokości stosownego zadośćuczynienia dramatyzmu doznań osób bliskich zmarłemu, poczucia osamotnienia i odczuwalnej pustki, cierpienia moralnych, wstrząsu psychicznego wywołaną śmiercią bliskiego, roli jaką ta osoba pełniła w rodzinie, zaburzeń do jakich doszło w prawidłowym funkcjonowaniu pozostałych członków rodziny, umiejętności odnalezienia się w nowej rzeczywistości i zaakceptowania obecnego stanu rzeczy. Zasądzony zadośćuczynienie powinno mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny w związku z czym jego wysokość nie może być symboliczna, lecz musi przedstawiać dla strony jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość, przy jednoczesnym uwzględnieniu aktualnych warunków i stopy życiowej społeczeństwa.

Oczywistym w ocenie Sądu Rejonowego jest, iż nagła i niespodziewana śmierć siostry, była dla obojga powodów szokiem z którego długo nie potrafili się otrząsnąć. Śmierć siostry negatywnie wpłynęła na stan emocjonalny powodów. Jej śmierć była zdarzeniem nagłym, nieuzasadnionym żadnymi przesłankami i nieusprawiedliwionym żadnymi okolicznościami. Powodowie, zarówno J. K. jak i M. M. z uwagi na swój wiek i doświadczenie emocjonalne nie byli przygotowani na przeżywanie tego rodzaju emocji. Jakkolwiek śmierć siostry nie wywołała u powodów trwałej zmiany w zachowaniu, to jej śmierć będzie im ciągle towarzyszyć w dalszym, życiu (pomimo, że każde z powodów w jakiś sposób ułożyło lub układa sobie dorosłe życie).

Podkreślić należy, co wynika z poczynionych w sprawie ustaleń, że zmarła A. M. miała bardzo dobre relacje z młodszym rodzeństwem. Powodowie razem z zmarłą spędzali wolny czas, byli emocjonalnie związani z siostrą. Zmarła A. M. zawsze służyła rodzeństwu pomocą pomagając im w nauce i lekcjach. Szczególna emocjonalna więź łącząca powodów z siostrą została bezpowrotnie zniweczona i to w trudnym dla powodów wieku (zwłaszcza dla powódki J. K. wkraczającej w próg dorosłości). Jej śmierć negatywnie wpłynęła na całą rodzinę, albowiem rodzice powodów po śmierci siostry wzajemnie obwiniali się o śmierć córki, doszło do rozluźnienia relacji rodzinnych, co niewątpliwie miało wpływ także na codzienne funkcjonowanie J. K. i M. M..

W tej sytuacji mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd uznał, że kwota 25.000 złotych na rzecz każdego z powodów będzie właściwym zadośćuczynieniem za śmierć siostry. Odsetki od wyżej wskazanych kwot Sąd zasądził od dnia 20 marca 2012 r., tj. od następnego dnia po wydaniu przez pozwane towarzystwo ubezpieczeń decyzji o odmowie wypłaty jakiegokolwiek należności w związku ze zgłoszoną szkodą.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła strona pozwana, zaskarżając powyższy wyrok w zakresie pkt I.1 i pkt II.1 w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj.:

- przepisu art. 448 k.c. w związku z art. 24 k.c. poprzez przyjęcie, że powodom przysługuje zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych tj. więzi rodzinnych między członkami rodziny,
- przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22.05.2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych /../, poprzez przyjęcie, że umowa ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie dóbr osobistych innych niż życie i zdrowie,

wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna, albowiem podniesione w niej zarzuty nie są trafne.

Sąd Okręgowy w pełni akceptuje stanowisko Sadu Rejonowego, iż podstawę prawną dla dochodzonego przez powodów zadośćuczynienia stanowią przepisy art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c.

Zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną z powodu naruszenia dobra osobistego zostało w obecnym kształcie unormowane w art. 448 k.c. w wyniku nowelizacji, dokonanej ustawą z dnia 23 sierpnia 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny /Dz. U. Nr 114, poz. 524/. W art. 446 § 3 k.c. przewidziano jedynie możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego stosownego odszkodowania, jeżeli w skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Orzecznictwo na tle tego przepisu było niejedolite i zmienne, lecz w nowszej judykaturze zdecydowanie przeważało stanowisko uznające mieszany charakter roszczenia opartego na art. 446 § 3 k.c. i dopuszczające możliwość kompensowania na jego podstawie nie tylko szkody majątkowej, ale także ściśle powiązanego z nią uszczerbku niemajątkowego, znajdującego wyraz w znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej poszkodowanego / porusza m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2007 roku, IV CSK 192)07, OSNC-ZD 2008, zeszyt C, poz. 86 oraz niepublikowane wyroki z dnia 15 października 2002 roku, II CKN 985)00, z dnia 25 lutego 2004 roku, II CK 17)03, z dnia 30 czerwca 2004 roku, IV CK 445)03, z dnia 22 lipca 2004 roku, II CK 479)03 i z dnia 16 kwietnia 2008 roku, V CSK 544)07/. Należy jednak zastrzec, że nawet przy szerokiej wykładni przepis ten nie był traktowany jako podstawa do kompensowania samej tylko szkody niemajątkowej /krzywdy/, spowodowanej śmiercią najbliższego członka rodziny.

Radykalna zmiana nastąpiła w dniu 3 sierpnia 2008 roku, z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw /Dz. U. Nr 116, poz. 731/, gdyż wprowadzony przez nią art. 446 § 4 k.c. wyraźnie przewiduje, że sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. W tym kontekście ustawowym powstał spór o to, czy w okresie pomiędzy wejściem w życie art. 448 k.c. w obecnym brzmieniu, a wejściem w życie art. 446 § 4 k.c. – pierwszy z tych przepisów mógł stanowić podstawę przyznania zadośćuczynienia za krzywdę osobom bliskim zmarłego. Rozstrzygnięcie tej kontrowersji wiązało się z próbą zdefiniowania dobra osobistego, podlegającego ochronie i naruszonego przez sprawcę śmierci osoby bliskiej. W najnowszej judykaturze odstąpiono od ujmowania krzywdy jako cierpienia z powodu utraty osoby bliskiej na rzecz koncepcji odrębnego dobra osobistego, w postaci szczególnej emocjonalnej więzi rodzinnej pomiędzy osobami najbliższymi, podlegającego ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c. Obecnie jednolicie ukształtowane i utrwalone w judykaturze Sądu Najwyższego jest stanowisko, wedle którego spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c., jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 roku /poruszają; uchwały z dnia 22 października 2010 roku, IIICZP 76)10, OSNC-ZD 2011, zeszyt B, poz. 42, z dnia 13 lipca 2011 roku, III CZP 32)11, OSNC 2012, zeszyt 1, poz. 10, wyroki z dnia 14 stycznia 2010r, IV CSK 307)09, OSNC-ZD 2010, zeszyt C, poz. 91, z dnia 25 maja 2011r, II CSK 537)10 – niepubl., z dnia 10 listopada 2010 r, II CSK 248)10, OSNC – ZD 2011, zeszyt B, poz. 44, z dnia 11 maja 2011 r, I CSK 621)10- niepubl., z dnia 15 marca 2012 r, I CSK 314)11- niepubl./.

Zgodnie ze stanowiskiem wypracowanym w judykaturze Sądu Najwyższego, odpowiedzialność ubezpieczonego obejmowała także oparte na podstawie art. 448 k.c. zadośćuczynienie za krzywdę z tytułu naruszenia dóbr osobistych członków rodziny zmarłego. Należy podkreślić, że wszystkie wymienione orzeczenia zapadły w sprawach, w których roszczenia były skierowane przeciwko ubezpieczycielom, a Sąd Najwyższy nie wyraził żadnych wątpliwości co do tego, iż zakres ich odpowiedzialności odpowiada zakresowi odpowiedzialności ubezpieczonych.

Odnosząc się do drugiego z zarzutów apelacji, a mianowicie naruszenia przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych /Dz. U. Nr 124, poz. 1152 ze zmianami/ -w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 roku- nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Do tego należy

dodać, że podobne stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 listopada 2012 roku, III CZP 67)12, wydanej na gruncie § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra finansów z dnia 9 grudnia 1992 roku w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów /Dz. U. Nr 96, poz. 475/ zawierającego analogiczne uregulowanie prawne, jak obecnie w art. 34 ust. 1 powołanej ustawy a dnia 22 maja 2003 roku.

Sąd Okręgowy rozpoznający apelację w przedmiotowej sprawie podziela zaprezentowany wyżej kierunek interpretacji prawa materialnego, ugruntowany w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Dlatego też, mając na względzie wszystkie powyższe rozważania, należało na podstawie art. 385 k.p.c. oddalić apelację jako nieuzasadnioną, a o kosztach procesu między stronami orzec na zasadzie art. 98 k.p.c., mając na względzie wynik postępowania w tej instancji.

Na oryginale właściwe podpisy